

5 Αυγούστου 2016

Η αγορά των Καρυών

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιον Όρος](#)

Καταστήματα στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού του Πρωτάτου, τα οποία σχεδόν εφάπτονταν του καμπαναριού και αποτελούσαν την κεντρική αγορά των Καρυών, μας δίνουν μια εντελώς διαφορετική εικόνα της πρωτεύουσας του Αγίου Όρους στα μέσα του 19ου αιώνα.

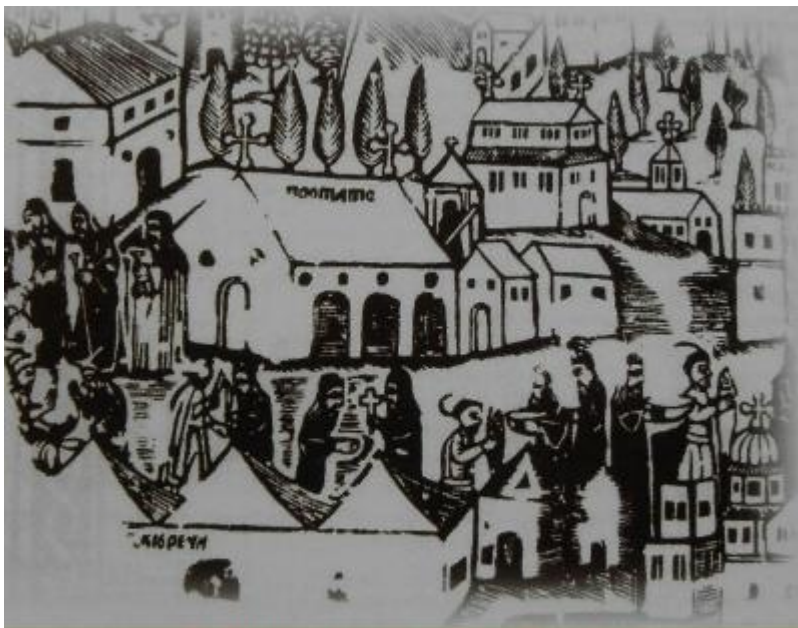
Το σχέδιο είναι από το αρχείο του Παύλου Μυλωνά. Εκτέθηκε σε Έκθεση της Αγιορειτικής Εστίας και ανήκε στη συλλογή του επισκόπου Πορφυρίου Ουσπένσκι (1804-1885).

Η άσκηση και η πνευματική προκοπή ασφαλώς αποτελούσαν πάντοτε πρωταρχικό μέλημα των κελλιωτών. Ωστόσο δεν ήταν αμελητέα η μέριμνα για την επιβίωση της μικρής μοναστικής ομάδας και τη συντήρηση του κελλίου. Η αξιοποίηση του κατά κανόνα μικρού αγροτικού κλήρου που αντιστοιχούσε σε κάθε κελλίο έπρεπε πάντοτε να συμπληρώνεται με την εκτέλεση ενός προσιδιάζοντος σε μοναχούς εργοχείρου. Εν άλλους λόγους ο κελλιώτης μοναχός ζει εργαζόμενος ταις ιδίαις χερσίν.

Οι Καρυές ως διοικητικό κέντρο, στο οποίο διέρχονταν ή συνέρρεαν για διάφορους λόγους πλήθος μοναχών, αλλά και ως οικισμός ευρισκόμενος γεωγραφικά στο κέντρο της αθωνικής χερσονήσου, απετέλεσε τον φυσικό χώρο όπου διετίθεντο τα προϊόντα των εργοχείρων όχι μόνον των Καρυωτών μοναχών αλλά και όλων σχεδόν των αναχωρητών, ακόμη και των Μονών. Ήταν επιπλέον ο τόπος

διακινήσεως ποικίλων άλλων αγαθών αναγκαίων για τη λειτουργία μιας συνεχώς αυξανόμενης κοινότητας μοναχών, εφόσον δεν υπήρχε καμιά πλησιόχωρη κοσμική αγορά.

Η αγορά των Καρυών φαίνεται να δημιουργήθηκε πολύ νωρίς. Ήδη στο πρώτο Τυπικό του Αγίου Όρους, του Ιωάννου Τζιμισκή (972), γίνεται έμμεσα μνεία σε εμπορικές δραστηριότητες χωρίς να μνημονεύονται ρητά οι Καρυές. Ωστόσο στο δεύτερο Τυπικό του Κωνσταντίνου Μονομάχου (1045), η αναφορά στην αγορά της Λαύρας των Καρεών είναι σαφής: καλύπτει εκτεταμένες εμπορικές δραστηριότητες, ανάρμοστες πολλές φορές για μια μοναστική πολιτεία. Είναι άγνωστο αν η αναφορά του Τυπικού υπονοεί την εβδομαδιαία αγορά του Σαββάτου, η οποία ασφαλώς πρέπει να λειτουργούσε ήδη στα βυζαντινά χρόνια ή μόνιμες μικρές εμπορικές εγκαταστάσεις. Η γνωστή από τους περιηγητές υπαίθρια αυτή αγορά, ζωηρή και πολύβοη, λειτουργεί συστηματικά στη μεταβυζαντινή εποχή.

Το Πρωτάτο και η αγορά των Καρυών.
Ξυλογραφία, τέλη 17ου - αρχές 18ου αιώνα
Βελιγράδι. Μουσείο πατριαρχείου Σερβίας

Παραστατική είναι η περιγραφή της σαββατιαίας αυτής σύναξης, που συγκεντρώνει μοναχούς από κοντινά και μακρινά κελλιά και από μοναστήρια για να πουλήσουν τα εργόχειρά τους και να αγοράσουν τα χρειαζόμενα, από τον ρώσο μοναχό Βασίλειο Γρηγόροβιτς Μπάρσκυ, που επισκέφθηκε το Άγιον Όρος στα 1744:

«Και είναι πολύ όμορφο αυτό το πνευματικό μελανόχρωμο θέαμα: ευλαβείς,

μακρυγένηδες γέροντες με καλυμαύχια και φορώντας ταπεινά ράσα, άλλοι, οι από κοντινά μέρη, με σανδάλια και άλλοι που έρχονται από μακριά με υποδήματα κανάβινα, άλλοι ζωσμένοι και φορτωμένοι, άλλοι δε ελεύθεροι, αγκαλιάζουν ο ένας τον άλλο και τον ασπάζονται ευγενικά, είτε γιατί είχαν πολύ καιρό να ειπωθούν ή για χάρη της μεγάλης κατά Θεόν αγάπης. Άλλοι είναι αποστεωμένοι από τη νηστεία και χλωμοί από την αγρυπνία, άλλοι έχουν μαυρίσει από την αλουσία, και έχουν σκληρό δέρμα στα χέρια από τις μετάνοιες και το εργόχειρο, άλλοι παχείς και ροδαλοί από την καλοπέραση, άλλοι αγένειοι και άλλοι με ραβδιά και άλλοι χωρίς. Και είναι από διάφορους λαούς, και συνομιλούν σε διάφορες γλώσσες: ελληνικά, σερβικά, βουλγαρικά, τουρκικά, βλαχικά, αλβανικά και άλλες. Και είναι πραγματικά αξιοθαύμαστο θέαμα και διαφόρων ειδήσεων ακρόαμα και περί πνευματικών και περί κοσμικών πραγμάτων αδολεσχεία».

Δίπλα στη γραφική αυτή αγορά όπου κελλιώτες και ερημίτες πωλούσαν τα εργόχειρά τους, άρχισαν να λειτουργούν και μονιμότερες εμπορικές εγκαταστάσεις και εργαστήρια. Η παρουσία τους μαρτυρείται σποραδικά ήδη στον 17ο αιώνα. Σταδιακά, και παράλληλα με την από τον 18ο αιώνα γενικότερη οικονομική ανάκαμψη του Αγίου Όρους και την αύξηση του αριθμού των μοναχών τόσο στις μονές όσο και στα εξαρτήματα που δημιουργήσαν πιο σύνθετες βιοτικές ανάγκες, τα εργαστήρια και τα εμπορικά καταστήματα στις Καρυές πολλαπλασιάστηκαν. Κάτοχοί τους δεν ήσαν μόνο μοναχοί αλλά και ικανός αριθμός λαϊκών που συνεχώς αύξανε, δημιουργώντας καταστάσεις που ελάχιστη σχέση είχαν με την ιερή απομόνωση του τόπου.

Την κατάσταση προσπάθησε να αντιμετωπίσει το Τυπικό του Αγίου Όρους που συντάχθηκε από τον Πατριάρχη Γαβριήλ τον Δ΄ το 1783. Με σύμφωνη γνώμη των Αγιορειτών, ο αριθμός των εργαστηρίων που ανήκαν σε κοσμικούς περιορίστηκε σε τέσσερα: «Επειδή δια το πλήθος των εν τω Όρει τούτω εργαστηρίων των κοσμικών συμβαίνουσιν άτοπα και ζημιαί ουκ ολίγαι εις το κοινόν αυτών, αποβληθήναι μεν αυτούς, μείναι δε τέσσαρα μόνα εργαστήρια, δύο αχτάρικα και δύο πακάλικά εφ' οίς έχει επιβαλείν χείρας το Κοινόν του Όρους, ίνα και τι εν τούτω κερδαίνη».

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου άρθρου του Τυπικού δεν φαίνεται να εφαρμόστηκε πιστά γιατί πολύ σύντομα ο αριθμός των εμπορικών καταστημάτων και εργαστηρίων της αγοράς αυξήθηκε. Νέες επεμβάσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και της Ιεράς Κοινότητος με πατριαρχικά γράμματα και εγκυκλίους κατά τον 19ο αιώνα είχαν πρόσκαιρα αποτελέσματα.

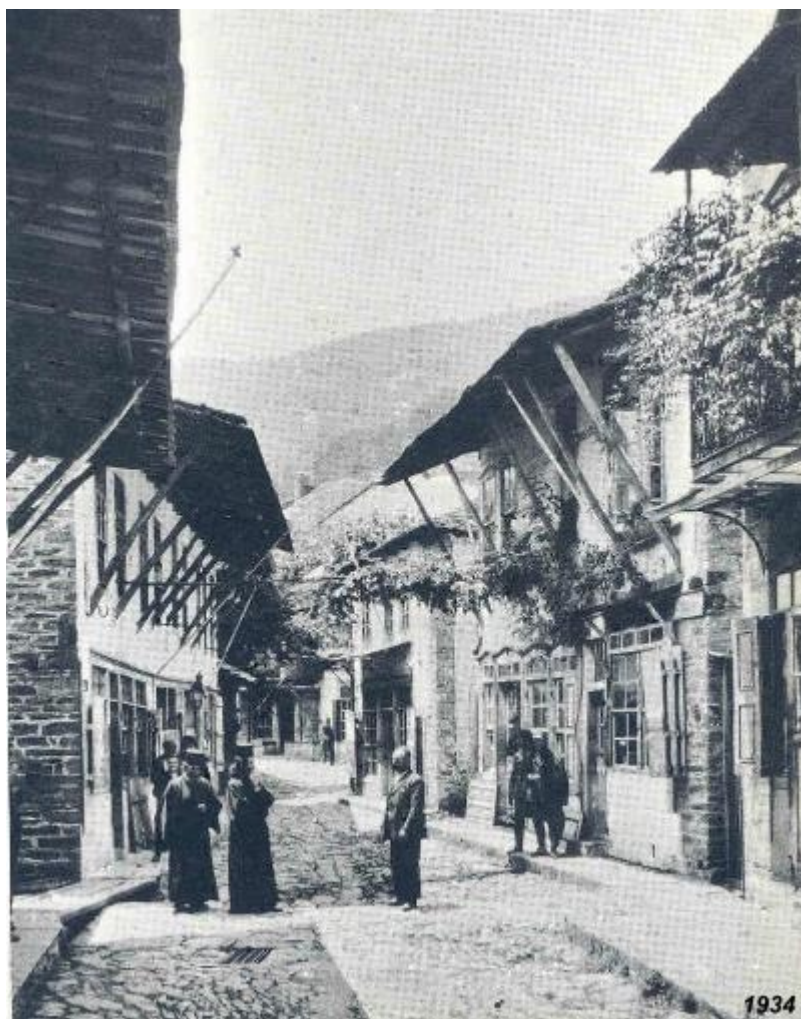
Η περίοδος μετά τα μέσα του 19ου αιώνα θεωρείται η «χρυσή εποχή» της αγοράς των Καρυών, στην οποία εμφανίζονται και νέα επαγγέλματα (όπως π.χ. του φωτογράφου). Συμπίπτει με την αλματώδη αύξηση του μοναστικού πληθυσμού λόγω της μαζικής προσελεύσεως Ρώσων μοναχών, τη συρροή μεγάλου αριθμού

προσκυνητών και την αυξημένη παρουσία λαϊκών τεχνιτών και εργατών.

Η αγορά των Καρυών
Φωτογραφία του 1883

Η πληθώρα καταστημάτων και εργαστηρίων μιας πολυθόρυβης πλέον αγοράς που διατάρασε την ιερότητα του χώρου θορύβησε την Ιερά Κοινότητα. Στα 1891, με ολοσφράγιστη απόφαση, μετά και από παρότρυνση της Μεγάλης Εκκλησίας, αποφάσισε το κλείσιμο όλων των καταστημάτων κελλιωτών και κοσμικών. Συγχρόνως επανέφερε σε λειτουργία την αγορά του Σαββάτου, όπου κατά την αρχαιοπρεπή και σεβασμίαν τάξιν, θα επωλούντο σε κινητά τραπέζια τα γνωστά εντόπια μοναχικά προϊόντα. Οι αδήριτες όμως πρακτικές ανάγκες οδήγησαν στην έκδοση νέου πατριαρχικού σιγιλλίου το 1897, σύμφωνα με το οποίο επιτρεπόταν η λειτουργία τριών μόνον εμπορικών καταστημάτων, τριών ξενοδοχείων και σαράντα έξι «βιομηχανικών εργαστηρίων», στα οποία «ως βιοτέχναι προτιμώνται αείποτε οι μοναχοί». Ελλείπει μοναχών επιτρεπόταν η ενασχόληση κοσμικών προσώπων.

Ο προσδιορισμός των εργαστηρίων που περιέχεται στο πατριαρχικό σιγίλλιο του 1897 οριοθετεί σε γενικές γραμμές και τις δίκην εργοχείρου δραστηριότητες των κελλιωτών των Καρυών στα τέλη του 19ου και στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, αλλά και των κοσμικών του Άθω που τις ασκούσαν ως βιοποριστικό επάγγελμα. Συγκεκριμένα επετράπη η λειτουργία εργαστηρίων:

- 8 απλών ραπτών,
- 3 εμποροραπτών,
- 1 αρβυλοποιών (τσαρουχάδων),
- 3 ωρολογοποιών,
- 2 χρυσοχών,
- 2 χαλκέων (μπρουτζάδων),
- 3 λειτουργών,
- 1 γλυκοποιών,
- 2 μουτάφιδων,
- 2 επισαγματοποιών (σαμαράδων),
- 2 οπλοποιών,

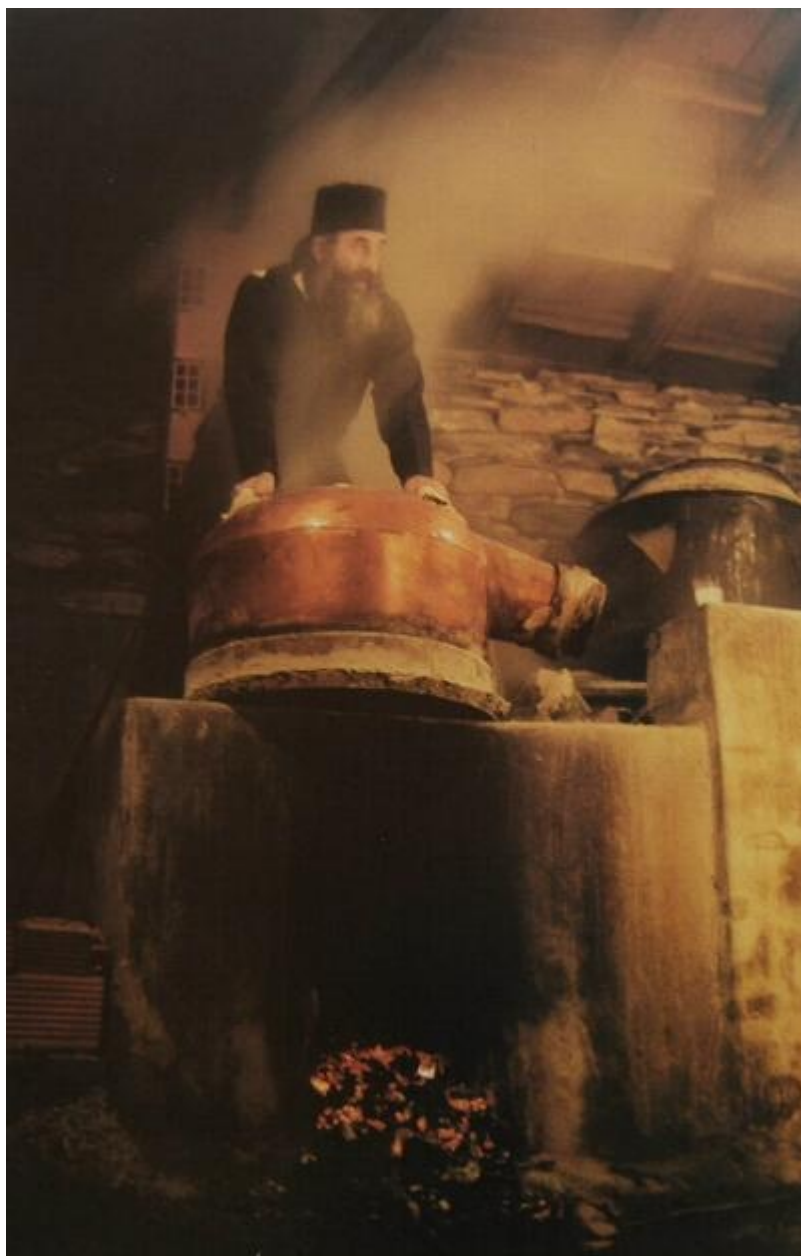
2 σιδηρουργών,
2 τενεκετζήδων,
2 γουναράδων,
2 γανωτών,
1 φαρμακείον,
1 καπνοπωλείον και
2 βαφείων

Λαϊκοί μπρουτζάδες σε εργαστήριο των Καρυών
με το δημιούργημά τους, τον πολυέλαιο του Πρωτάτου.
Φωτογραφία αρχών 20ου αιώνα

των ζωγράφων, των χαλκογράφων
βιβλιοδετών, προφανώς γιατί δεν

Απόσταξη ρακιού στο κελλί Μαρουδά

Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, παρά τη θαυματική ανάκαμψη του Αθωνικού μοναχισμού και την κατακόρυφη αύξηση του μοναστικού πληθυσμού, η αγορά των Καρυών παρήκμασε. Οι ραγδαίες τεχνολογικές αλλαγές συνετέλεσαν ώστε τα περισσότερα παραδοσιακά επαγγέλματα-εργόχειρα να εξαφανισθούν και τα εργαστήρια να κλείσουν. Υποδομή, εργαλεία και προϊόντα, π[ου σε μεγάλο βαθμό διατηρήθηκαν, αποτελούν σήμερα πολύτιμα αντικείμενα έρευνας για την ιστορία της τεχνολογίας και των επαγγελμάτων.

Πηγή: agioritikesmnimes.blogspot.gr Αγιορειτική Εστία, Ημερολόγιο 2004, ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ, ΤΑ ΚΕΛΛΙΑ ΤΩΝ ΚΑΡΥΩΝ